

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Nicole Vojtíškové *Slovesa vzít a brát v českých frazémeh*

Koncepce práce – A

Bc. Nicole Vojtíšková v diplomové práci využila výsledky korpusového nástroje k anotaci frazémů FRANTA, když s jeho pomocí sestavila soupis nejfrekventovanějších frazémů se slovesy *brát* a *vzít* v českých psaných textech, tyto frazémy důkladně okomentovala co do frekvence v jednotlivých typech textů, přiřadila je k základním formálním typům, popsala morfologické chování jejich slovesného komponentu v textech, a pokud to bylo účelné, připojila poznámky k jejich významu, výskytu doslovného homonyma apod. Výsledky analýzy i celé práce jsou přehledně shrnuty. Praktickému výzkumu předchází přiměřená teoretická část (některé výhrady k ní uvedu dále).

Drobné poznámky k terminologii: V textu práce se objevuje již – omlouvám se za ten výraz – *tradiční* nedostatek lexikologických kvalifikačních prací, kterým je zcela synonymní užívání výrazů *termín* a *pojmem* (viz především s. 8 až 9 a 11). Jinak se terminologie užívá bezchybně, nápadné jsou některé termíny zavedené F. Čermákem. Co je *kolokační lemma*, se vysvětluje až na s. 29, i když se s tímto pojmem pracuje už dřív.

Metodologie a zpracování dat – B

Metodologie práce je dobře promyšlená a náležitě vysvětlená, stanovený postup je dodržován a vede k požadovaným výsledkům. Otázkou ovšem je, zda mohla mít předložená diplomová práce vyšší ambice a snažit se vedle strukturovaného komentáře ke každému frazému o výraznější zobecnění, než nacházíme na s. 60 až 61, nebo naopak o detailnější případové studie u několika vybraných frazémů, třeba u těch, které jsou polysémní (např. *vzít za své*). V odstavci o metodologii, a ne o koncepci práce píše tyhle řádky proto, že mi jde o práci s daty – autorka při analýze korpusových dokladů opakovaně objevovala dílčí zákonitosti a ve shrnutích je pak připomínala, ale spokojila se s poměrně obecnými shrnutými i tam, kde mohla být motivována k další zajímavé práci, ať už k porovnání dat z psaných a mluvených korpusů nebo textů z internetu, ke konkrétním návrhům na vylepšení anotačního nástroje...

Práce s odbornou literaturou – B/C

V práci s odbornou literaturou spatřuji jistou slabinu práce. Na jednu stranu kvituji, že autorka dovede s literaturou pracovat standardním způsobem a dokáže v odůvodněných případech upozornit na dílčí nesrovnalosti v použitých pracích, na druhou stranu vidím (malé) množství a především jednostrannost užití sekundární literatury jako problematické. Při vědomí důležitosti, ba nezastupitelnosti Františka Čermáka při výzkumu české frazeologie a při vší úctě k jeho osobě i dílu se mi nezdá přijatelné, aby byla takto koncipovaná diplomová práce postavena jen na několika jeho textech plus na několika málo textech jeho žaček a žáků (plus ještě připomínala několik textů jinak zaměřených odborníků, s většinou z nichž se Čermák vypořádával ve svých textech). Přílišnou závislost na Čermákových textech ukáží na dvou příkladech:

1. Jak z nich teoretická část práce vychází, prezentuje Čermákův pohled na (českou) frazeologii víceméně jako jediný. To mě osobně tolik neruší v teoretických pasážích, byť se do nich občas dostávají okrajové Čermákovy příklady, pro práci ne až tak podstatné, užívají se nové termíny (*interstratální*) a místy se prezentují jeho diskutabilní tvrzení jako nepochybná (srov. odstavec o monokolokabilitě na s. 17 nebo výrok, že frazém *nemít to v hlavě v pořádku* nemá afirmativní variantu, s. 22). Nejvíce jsem byl ze závislosti na Čermákových textech rozladěn při čtení kapitoly o historii výzkumu frazeologie, která myslím poskytuje značně redukováný přehled (pomineme-li

chybné časové zařazení Smila Flašky do 2. poloviny 15. století). Zdůrazňuji, že takhle moje výtka nemá znamenat, že bych si přál tuto kapitolu nějak výrazně delší a podrobnější, jde o výběr a prezentaci faktů. Autorka zde mohla využít např. knihu *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*.

2. Tzv. *verbo-nominální kvazifrazémy* (které bychom podle platné kodifikace patrně měli zapisovat v podobě *verbonominální*), připomínané v teoretické části na s. 20/21, byly objektem Čermákova vědeckého zájmu minimálně od jeho článku ve *Slově a slovesnosti* z r. 1978, v práci nezmíněného. V tomto článku pracuje s triádou *inchoativní – durativní – terminativní*, ale podle mého soudu ji u těchto predikátů vidí jako univerzální neoprávněně, např. u *vzít ohled* a *brát ohled*, uvedeného v předložené práci na s. 21, je opozice inchoativní – durativní snad ještě udržitelná, u některých příkladů takto popsanych v praktické části je myslím spíš zatemňující než nápomocná: místo *inchoativnosti* považuji za intuitivnější prostou změnu, a proto navrhuji mluvit o *mutaci* (srov. např. typologii predikátů v syntaktických pracích F. Daneše ze 70. a 80. let a podrobněji k těmto *kvazifrazémům* práci celé řady českých lingvistek a lingvistů – Macháčková, Gregor, Radimský, Kolářová, Cinková aj.).

Formální úroveň práce – A

Není prakticky co vytknout. Autorka jednoznačně prokázala schopnost používat odborný styl, její vyjadřování má vysokou úroveň a je zcela přiměřené, formulací, které by byly z nějakého důvodu nápadné či problematické, se v práci vyskytuje velice málo. Po formální stránce je práce skvělá, překlepů je absolutní minimum, napočítal jsem v celé práci pouze tři chyby v užití interpunkční čárky, z toho dvakrát u spojky *bud'(to) – nebo*, v několika případech je užit spojovník místo pomlčky, význam slova *nebo* frazému by mohl být v jednoduchých uvozovkách místo dvojitéch. V tabulkách v příloze mohla být celá čísla vyjadřující absolutní frekvenci podána bez dvou desetinných míst a u některých frazémů nechápu, proč jsou v tabulce uvedeny, protože v nich není sloveso *vzít* nebo *brát* (a ani je, na rozdíl od některých jiných takových, jako *zvednout telefon*, neumím interpretovat jako variantu frazému s *vzít/brát*).

Celkové hodnocení:

Bakalářská práce Bc. Nicole Vojtíškové jednoznačně splňuje všechny požadavky kladené v ÚČJTK na kvalifikační práci, a tak ji mohu s radostí **doporučit k obhajobě**. Musím zde zopakovat, že jsem od diplomové práce očekával „teoretičtější“ výsledky nebo vyšší úroveň zobecnění poznatků z analýzy materiálu, na druhou stranu je však nepochybné, že autorka bezpečně splnila zadaný diplomový úkol, a proto její práci navrhuji před obhajobou hodnocení známkou **výborně**.

Dotaz k obhajobě:

Mezi analyzovanými frazémy najdeme takové, v nichž se *vzít* a *brát* vyskytují v podstatě stejně často nebo rozumně porovnatelně, pak takové, v nichž jedno sloveso dominuje, a konečně takové, v nichž funguje jenom jedno (mimoходом: je dobře, že tu a tam korigujete SČFI, který méně obvyklou variantu neuvádí; dokázal bych si představit i další varianty, které nefavorizujete či vylučujete, a jiné zdroje než korpus kultivovaného psaného jazyka mi dávají zapravdu, např. u *brát si servítky*). Shrňte prosím stručně, zda Vaše poznatky nějak mění běžnou představu o tom, že *vzít* a *brát* fungují jako vidová dvojice, nebo ji naopak podporují.